

घर बीमा कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

प्रस्तावना: कर्णाली प्रदेशभित्र स्थायी बसोवास भएका नागरिकहरूको निजी आवासीय घरको प्राकृतिक विपद् लगायतको भवितव्यको कारणबाट हुने क्षति र नोक्सानीको आर्थिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

कर्णाली प्रदेश विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा १२ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कर्णाली प्रदेश सरकारले यो कार्यविधि बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम “घर बीमा कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१” रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,—

(क) “बीमा कार्यक्रम” भन्नाले सम्पत्ति बीमालेख अन्तर्गतको घर बीमा सम्बन्धी कार्यक्रम सम्झनु पर्छ।

(ख) “प्रदेश” भन्नाले कर्णाली प्रदेश सम्झनु पर्छ।

(ग) “प्रदेश सरकार” भन्नाले कर्णाली प्रदेश सरकार सम्झनु पर्छ।

(घ) “बीमक” भन्नाले नेपाल बीमा प्राधिकरणबाट इजाजत प्राप्त निर्जीवन बीमा सेवा प्रदायक कम्पनी सम्झनु पर्छ।

(ङ) “बीमा शुल्क” भन्नाले बीमा गर्दा बीमकलाई बुझाउनु पर्ने शुल्क (प्रिमियम) सम्झनु पर्छ।

(च) “बीमाङ्क” भन्नाले बीमा गरिने घरको वित्तीय जोखिम स्वीकार गरिने अधिकतम मूल्य सम्झनु पर्छ।

(छ) “बीमित” भन्नाले बीमा सुविधा प्राप्त गर्ने व्यक्ति वा घरधनी सम्झनु पर्छ।

(ज) “मन्त्रालय” भन्नाले कर्णाली प्रदेश सरकार, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(झ) “स्थानीय तह” भन्नाले कर्णाली प्रदेशभित्र रहेका गाउँपालिका वा नगरपालिका सम्झनु पर्छ।

(ञ) “घर” भन्नाले स्थायी रूपले बसोबास गरिने गैर-व्यवसायिक वा गैर-व्यापारिक प्रयोजनका लागि निर्मित बीमितको बीमायोग्य हित कायम भई उपयोगमा रहेको आवासीय भवन सम्झनु पर्छ र सो शब्दले मानिसको बसोबास भएको भनी स्थानीय तहले सिफारिस गरेको अस्थायी संरचना समेतलाई जनाउँछ।

३. **घर बीमालेख:** घर बीमा सम्बन्धी व्यवस्था गर्न नेपाल बीमा प्राधिकरणबाट जारी सम्पत्ति बीमा निर्देशन, २०८० को अनुसूची-४ मा रहेको घर बीमालेख अनुसार हुनेछ।

(२) स्थानीय तहले खटाएका प्राविधिक जनशक्तिबाट निजी आवासीय घरको मूल्याङ्कन गराई बीमायोग्य घरको हालको पूरा मूल्य हुने गरी बीमाङ्क कायम गर्नु पर्नेछ।

(३) बीमा गरिने घरको विवरण सम्बन्धित स्थानीय तहले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा सिफारिस गर्नु पर्नेछ।

(४) स्थानीय तहमा पहिल्यै काम गरिरहेका बीमा कम्पनी बाहेक नयाँ छनौट भएका स्थानीय तहमा विमा प्राधिकरणले तोकेका विमा कम्पनीबाट बीमा गरिनेछ ।

४. **घर बीमालेखले समेट्ने विषय:** (१) यस कार्यविधि बमोजिम घर बीमालेखले देहायका जोखिमबाट हुने क्षति सम्बन्धी विषयहरू समेट्ने छः-

- (क) भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त घर,
- (ख) आगलागीबाट क्षतिग्रस्त घर,
- (ग) बाढी तथा डुबानबाट क्षतिग्रस्त घर,
- (घ) जमिन धासिने वा भासिने कारणले क्षतिग्रस्त घर,
- (ङ) हावाहुरीका कारण क्षतिग्रस्त घर,
- (च) चट्याङ्गका कारण क्षतिग्रस्त घर,
- (छ) असिनापानीका कारण क्षतिग्रस्त घर,
- (ज) हवाई दुर्घटनाका कारण क्षतिग्रस्त घर,
- (झ) अन्य प्राकृतिक विपद्को कारण क्षतिग्रस्त घर।

५. **बीमा शुल्क भुक्तानी:** (१) एकाघर परिवारको एक घरको बीमा शुल्क प्रदेश सरकारले भुक्तानी गर्नेछ।

(२) प्रदेश सरकारले प्रतिघर अधिकतम बीस लाख बीमाइक बराबरको जोखिम मूल्याङ्कनको हुन आउने बीमा शुल्क बापतको रकम मात्र भुक्तानी गर्नेछ।

तर बीस लाख रुपैयाँ भन्दा वढी मूल्यको घर वा एकाघर परिवारको एक भन्दा बढी संख्याको घरको बीमा गराउनु पर्ने अवस्था आएको खण्डमा स्वयम् घरधनीले सम्बन्धित बीमकहरूलाई अतिरिक्त बीमा शुल्क बापतको रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(३) स्थानीय तहको सिफारिस र बीमकले उपलब्ध गराएको डेबिट नोटका आधारमा मन्त्रालयले एकिन गरी पन्ध्र दिन भित्र बीमा शुल्क रकम बीमकलाई भुक्तानी दिनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम भुक्तानी भएपश्चात दुई कार्यदिन भित्र बीमालेख जारी गरी बीमितलाई बीमालेख उपलब्ध गराइ मन्त्रालयमा सक्कल बील वा रसिद पेश गर्नु पर्नेछ।

६. **घर बीमा सम्बन्धी सामान्य सर्त:** (१) बीमकले घरको बीमा गर्नुपूर्व आवश्यक जोखिम मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य गर्न सक्नेछ।

- (२) बीमकले बीमालेख जारी गरेपछि जोखिमको रक्षावरण प्रारम्भ हुनेछ।
- (३) घर बीमा गर्न एकाघर परिवारले स्थानीय तहमा अभिलेखीकरण गरेको हुनु पर्नेछ।
- (४) घर बीमालेखको अवधि बढीमा एक वर्षको हुनेछ।
- (५) बीमा गरिएको घरको स्वामित्व परिवर्तन भएमा पैंतिस दिनभित्र बीमकलाई लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ।
- (६) क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा घर बीमा सम्बन्धी बीमालेखको व्यवस्था अनुसारको हासकट्टी हुनेछ।
- (७) एउटै घरको बीमा एक भन्दा बढी बीमकबाट गर्न पाइने छैन।
- (८) आवासीय भवनमा कुनै पसल वा व्यवसाय रहेछ भने उक्त घरको आवासीय घर बीमा गर्न पाइने छैन।

तर यो व्यवस्था ईटा वा ढुङ्गा माटोले जोडेर बनाएको आवासीय घर, काठले बनाएको आवासीय घर, खर वा परालले बनाएको घरको हकमा भने लागू हुने छैन।

(९) बीमा गरेको घरको कुनै कारणले क्षति भएमा तुरुन्तै बीमकलाई खबर गर्नु पर्नेछ र आगलागी तथा आपाराधिक क्रियाकलापको कारण क्षति भएमा नजिकको प्रहरी कार्यालयमा समेत खबर गर्नुपर्नेछ।

(१०) यस कार्यविधि अन्तर्गत बीमा सुविधा मौन विशेषताका घर (निर्माणाधीन घर) हरूमा समेत लागू हुनेछ तर बीमाङ्क रकम र बीमा शुल्कमा परिवर्तन हुने छैन।

(११) आवासको लागि प्रचलित कानून बमोजिम अयोग्य भनी तोकिएको स्थानमा रहेका घरको बीमा हुने छैन।

(१२) बीमालेख सम्बन्धी विविध सर्तहरू सम्पत्ति बीमा निर्देशन, २०८० बमोजिम हुनेछ।

७. **जनशक्ति व्यवस्थापन:** (१) घर बीमाका लागि बीमा गरिने घरको लगत राख्ने, अभिलेखीकरण गर्ने तथा जोखिमको प्राविधिक मूल्याङ्कन स्थानीय तहले गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जोखिमको मूल्याङ्कनको लागि प्राविधिक परिचालन बापत प्रतिघर एक सयका दरले घरबीमा सम्बन्धी खर्च शिर्षकबाटनै शोधभर्ना भुक्तानी मन्त्रालयले गर्नेछ ।

(३) स्थानीय तहको जनशक्ति अभावले कार्यसम्पादन हुन नसक्ने देखिएमा उपदफा (२) को लागतमा रहि मन्त्रालयबाट जनशक्ति व्यवस्थापन गरि बीमा कार्य अगाडि बढाउन सक्नेछ ।

८. **स्थानीय तह छनौट:** (१) मन्त्रालयले स्थानीय तहलाई पन्ध्र दिनको समयावधि दिई बीमा गर्ने विषयमा सहभागी हुनको लागि विभिन्न सञ्चार माध्यमहरू मार्फत जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जानकारी प्राप्त भएपछि बीमा गर्ने ईच्छुक स्थानीय तहले मन्त्रालय समक्ष अनुसूची-१ बमोजिमको प्रतिवद्धतासहित अनुरोध गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रतिवद्धता प्राप्त भएपछि मन्त्रालयले तपशिलका आधारमा रहि स्थानीय तहको छनौट गरी सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(क) घरधुरी संख्या र घर नक्सा पासको अवस्था ,

(ख) ट्रेस नक्सा/घरको मुल्यांकन प्रतिवेदन लागू भए नभएको अवस्था,

(ग) घरबीमा कार्यक्रम लागू गर्न प्राविधिक जनशक्तिको उपलब्धता र जनशक्ति विवरण,

(घ) घरमा परिवार संख्या/घरमुलीको नाम /घर मुल्यांकन रकम/घर निर्माण भएको अनुमानित मिति सहित खुलेको अनुसूचि १ र २ को विवरण ।

९. **बीमितको पहिचान र बीमा गरिने घरको सङ्ख्या निर्धारण:** (१) स्थानीय तहले व्यवस्थापन गरेका प्राविधिक जनशक्तिबाट घरको मूल्याङ्कन गरी बीमितको पहिचान र घरको निर्धारण गर्नुपर्नेछ।

२) बजार मूल्य अनुसार बीमाङ्क कायम गरिएको अवस्थामा थप बीमा शुल्क भुक्तानी गर्ने दायित्व समेत बीमित स्वयम् को हुनेछ र दाबीमा औसत शर्त लागू हुनेछ ।

१०. **निर्देशक समिति:** (१) यस कार्यविधि अन्तर्गत गरिने बीमाको बीमालेखको नियमितता, प्रभावकारिता र दाबी फर्छ्यौट कार्यमा समन्वय गर्नेको लागि देहाय बमोजिमको प्रदेशमा एक निर्देशक समिति रहनेछ।

(क) सचिव, मन्त्रालय -संयोजक

(ख) उपसचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय -सदस्य

(ग) उपसचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय -सदस्य

(घ) उपनिर्देशक, नेपाल बीमा प्राधिकरण, कर्णाली प्रदेश कार्यालय -सदस्य

(ङ) विपद् तथा शान्ति सुरक्षा महाशाखा प्रमुख, मन्त्रालय -सदस्य-सचिव

(२) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) माथि उल्लेखित समितिले घर बीमा कार्यक्रमको आवश्यकता देखिएमा आगामी वर्षहरूमा नया स्थानीय तहमा बजेट व्यवस्था गर्न मन्त्रालयमा सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

११. स्थानीय अनुगमन समिति: (१) यस कार्यविधि अन्तर्गत गरिने बीमा को तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रचारप्रसार, बीमालेखको जारी तथा दाबी फर्छ्यौट कार्यमा सहजीकरण गर्नको लागि स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको एक अनुगमन समिति रहनेछ।

(क) नगरपालिकाको प्रमुख वा गाउँपालिकाको अध्यक्ष	-संयोजक
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,	-सदस्य
(ग) संयोजक, पूर्वाधार विकास समिति	-सदस्य
(घ) प्रमुख, पूर्वाधार विकास शाखा	-सदस्य
(ङ) शाखा प्रमुखहरू, बीमक	-सदस्य
(च) प्रमुख, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	-सदस्य-सचिव

(२) समितिले बैठकमा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

१२. दाबी भुक्तानी प्रक्रिया: (१) बीमा गरिएको घरको क्षति र नोक्सानी भएमा बीमितले तत्काल बीमकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(२) पूर्ण रूपमा भरिएको दाबी फाराम र दाबीको स्पष्ट पुष्टि हुने प्रमाण सहित बीमक समक्ष निवेदन गर्नु पर्नेछ।

(३) नेपाल बीमा प्राधिकरणबाट जारी भएको दाबी भुक्तानी मार्गदर्शन, २०८१ बमोजिम बीमकले दाबी फर्छ्यौट सम्बन्धी कार्य गर्नु पर्नेछ।

१३. बीमा सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने: बीमा सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न देहाय बमोजिमका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिनेछ:-

- (क) बीमा सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम मन्त्रालयले जिल्ला तथा स्थानीयस्तरमा सञ्चालन गर्न सक्ने,
- (ख) बीमा सम्बन्धी प्रचार प्रसार, सचेतना कार्यक्रम, विपद् सहजकर्ता परिचालन, तथ्याङ्क संकलन लगायत कार्य स्थानीय तहले गर्ने।

१४. घरको उपयोग र नियमित मर्मत गर्नु पर्ने: बीमिले बीमा गरिएको घरको नियमित मर्मत संभार गर्नु पर्नेछ।

१५. प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने: (१) बीमकले नयाँ बीमालेख प्राप्ति र दाबी भुक्तानी सम्बन्धमा अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा प्रत्येक महिनाको सात गतेभित्र प्राधिकरणको प्रदेश कार्यालय समक्ष विवरण पेश गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम एकीकृत विवरण प्राधिकरणको प्रदेश कार्यालयले सात दिनभित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

१६. उजुरी दिन सकिने: दाबी सम्बन्धी कुनै विवाद भएमा नेपाल बीमा प्राधिकरण वा प्राधिकरणको कर्णाली प्रदेश कार्यालयमा उजुरी दिन सकिनेछ।

१७. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस कार्यविधिमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि बीमालेखको प्राप्ति, समाप्ति, जोखिमाङ्कन, रक्षावरण, दाबी लगायत बीमालेखसँग सम्बन्धित विषयहरू बीमा ऐन, २०७९; बीमा नियमावली, २०८१; नेपाल बीमा प्राधिकरणबाट जारी निर्देशिका, परिपत्र तथा निर्णय बमोजिम हुनेछ।

१८. बाधा अड्काउ फुकाउन सक्ने: मन्त्रालयले यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा आवश्यक निर्णय गर्न सक्नेछ।

अनुसूची-१
(दफा ८ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)
प्रतिवद्धता-पत्र

श्री आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय,
कर्णाली प्रदेश, सुर्खेत।

विषय: घर बीमा कार्यक्रम सञ्चालन र निरन्तरता सम्बन्धी प्रतिवद्धता।

प्रस्तुत विषयमा तहाँ मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको घर बीमा कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ बमोजिम सञ्चालन गरिने बीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न ईच्छुक भएको जानकारी सहित देहायको प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु।

प्रतिवद्धता:

- १.स्थानीयस्तरमा रहेका सबै प्रकारका घरको अभिलेखीकरण गरी निरन्तर अध्यावधिक गर्ने,
- २.घरको मूल्याङ्कनको लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक जनशक्ति परिचालन गर्ने,
- ३.आगामी आर्थिक वर्षदेखि बार्षिक बजेटमा घर बीमा सम्बन्धी कार्यक्रम समावेश गरी स्थानीय स्तरबाट नै घर बीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- ४.बीमा सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि र प्रचार-प्रसार गर्ने।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,-

नाम, थर:

चलानी नम्बर:
मिति:

अनुसूची-२
(दफा ३ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

स्थानीय तहको सिफारिसको ढाँचा

.....नगरपालिका/गाउँपालिका

निवेदकको नाम	जग्गाधनीको नाम	वडा	स्थानीय गाउँ/टोलको नाम	घर जग्गा कित्ता नम्बर	घर नम्बर	घर बनोट सम्बन्धी मूल विवरण(गारो, भित्ता र निर्माण सामग्री समेत खुलाउने)	तला सङ्ख्या	छानोको किसिम	चार किल्ला	निर्माण सम्पन्न भएको वर्ष	हालको मुल्य

प्रमाणित गर्ने,-
नाम, थर:
पद:
मिति:

अनुसूची-३
(दफा १५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)
बीमकले पेश गर्ने विवरणको ढाँचा

आवासीय घर बीमाको मासिक विवरण

तालिका १ बीमालेख प्राप्त सम्बन्धी विवरण
बीमकको नाम:

अवधि: वर्ष/महिना

क्र.स.	बीमितको नाम	बीमालेख नम्बर	बीमालेख जारी मिति	जिल्ला	स्थानीय तह	वडा	स्थानीय गाउँ/टोलको नाम	घर जग्गा कित्ता नम्बर	घर नम्बर	घर बनोट सम्बन्धी मूल विवरण	बीमाङ्क	बीमाशुल्क	बीमाशुल्क प्राप्तिको स्रोत
	जम्मा												

प्रमाणित गर्ने,-
नाम, थर:
पद:
मिति

तालिका २ दाबी भुक्तानी सम्बन्धी विवरण

बीमकको नाम:

अवधि: वर्ष/महिना

क्र.स.	बीमितको नाम	बीमालेख नम्बर	दाबी नम्बर	दाबी दर्ता मिति	जिल्ला	स्थानीय तह	वडा	स्थानीय गाउँ/टोलको नाम	दाबीको कारण	दाबी रकम	भुक्तानी मिति	भुक्तानी रकम
	जम्मा											

प्रमाणित गर्ने,-

नाम, थर:

पद:

मिति: